

Eitem: 04

Teitl: Adroddiad y Prif Weithredwr

Cyflwyniad

Ers ein cyfarfod bwrdd cyhoeddus diwethaf, rwyf wedi parhau i weithio gyda phartneriaid allweddol i siarad am ein rôl, llywio ein cynlluniau a'n ffyrdd o weithio, cyflawni ein hymrwymiaadau, mynd i'r afael â materion allweddol ym maes iechyd a gofal cymdeithasol a nodi sut y gallwn gydweithio i gryfhau llais pobl mewn gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol. Mae manylion yr holl weithgareddau hyn ar gael ar gais.

Mae'r adroddiad hwn yn canolbwyntio ar ychydig o'r datblygiadau a'r gweithgareddau rydw i wedi bod yn rhan ohonynt ers cyfarfod cyhoeddus llawn ddiwethaf y bwrdd ar 24 Medi 2025. Nid yw'r gweithgareddau a'r datblygiadau allweddol hyn wedi cael eu trafod yn fanylach mewn papurau eraill y Bwrdd.

Cryfhau lleisiau pobl

Cyfamod y Lluoedd Arfog

Mae Cyfamod y Lluoedd Arfog yn addewid ein bod gyda'n gilydd yn cydnabod ac yn deall y dylid trin y rhai sy'n gwasanaethu neu sydd wedi gwasanaethu yn y Lluoedd Arfog, a'u teuluoedd, gan gynnwys y rhai sydd wedi colli eu bywydau, â thegwch a pharch yn y cymunedau, yr economi a'r gymdeithas y maent yn eu gwasanaethu â'u bywydau.

Ei 2 egwyddor yw, gan gydnabod rhwymedigaethau unigryw'r Lluoedd Arfog, a'r aberthau a wneir ganddynt:

- Ni ddylai'r rhai sy'n gwasanaethu yn y Lluoedd Arfog, boed yn Rheolaidd neu'n Filwyr Wrth Gefn, y rhai sydd wedi gwasanaethu yn y gorffennol, a'u teuluoedd, wynebu unrhyw [anfantais](https://www.armedforcescovenant.gov.uk/about-the-covenant/covenant-in-depth/) [<https://www.armedforcescovenant.gov.uk/about-the-covenant/covenant-in-depth/>](https://www.armedforcescovenant.gov.uk/about-the-covenant/covenant-in-depth/) o'i gymharu â dinasyddion eraill wrth ddarparu gwasanaethau cyhoeddus a masnachol.
- Mae [ystyriaeth arbennig](#) yn briodol mewn rhai achosion, yn enwedig i'r rhai sydd wedi rhoi fwyaf fel yr anafedig a'r rhai sydd wedi colli rhywun.

Mae'r Cyfamod yn canolbwyntio ar helpu aelodau cymuned y Lluoedd Arfog i gael yr un mynediad at wasanaethau'r Llywodraeth ag unrhyw ddinesydd arall. Mae hyn yn cynnwys gofal iechyd, lle mae dyletswydd

gyfreithiol ar gyrff y GIG i roi sylw dyledus i egwyddorion y cyfamod. Mae cynlluniau ar y gweill i ymestyn y ddyletswydd hon i awdurdodau lleol mewn perthynas â gofal cymdeithasol.

Ar 5 Tachwedd 2025, llofnododd Llais Gyfamod y Lluoedd Arfog yng Nghynhadledd Cyflogwyr y Lluoedd Arfog yng Nghymru - a gynhaliwyd yn Stadiwm Dinas Caerdydd. Llofnodwyd yr ymrwymiad pwysig hwn gan ein Cadeirydd, Medwin Hughes, a minnau i ddangos ein haddewid i gefnogi aelodau o gymuned y lluoedd arfog. Mae hyn yn cynnwys personél sy'n gwasanaethu, cyn-filwyr, a'u teuluoedd.

Mae Llais wedi ymrwymo i sicrhau eu bod yn cael eu trin yn deg ac nad ydynt yn cael eu rhoi dan anfantais wrth gael mynediad at ein gwasanaethau.

Drwy lofnodi'r Cyfamod, rydym wedi atgyfnerthu ein gwerthoedd o gynhwysiant a thegwch. Byddwn yn parhau i weithio i:

- Sicrhau mynediad teg i'n gwasanaethau ar gyfer cymuned y lluoedd arfog.
- Ystyried eu hanghenion yn ein gweithgareddau ymgysylltu ac ymgynghori.
- Archwilio cyfleoedd i gefnogi cyn-filwyr a milwyr wrth gefn mewn cyflogaeth.
- Codi ymwybyddiaeth ymhlith staff am yr heriau unigryw sy'n wynebu'r gymuned hon.

Rydym wedi nodi uwch arweinydd strategol ar gyfer ein sefydliad ar gyfer Cyfamod y Lluoedd Arfog i'n helpu i ddeall ac integreiddio'r egwyddorion a sefydlwyd gan y Cyfamod i'n polisïau a'n harferion fel cyflogwr a gwaith ehangach Llais. Byddwn yn gweithio i sicrhau bod anghenion ein cymuned lluoedd arfog yn cael eu hystyried ym mhob penderfyniad GIG a gofal cymdeithasol a byddwn yn parhau i estyn allan at y rhai yng Nghymuned Lluoedd Arfog Cymru.

Bydd y gwaith hwn yn adeiladu ar y gweithgareddau rydym eisoes wedi'u cynnal yn Llais gan ganolbwyntio ar anghenion iechyd a gofal cymdeithasol ein cymuned lluoedd arfog. Mae hyn wedi cynnwys, er enghraifft, ymgysylltu â lletyau Woody a chynnal fforwm cyhoeddus yng Ngogledd Cymru yn canolbwyntio ar ein cymuned lluoedd arfog.

Ymwybodol o Ofalwyr

Mae Ymwybodol o Gofalwyr yn rhaglen a ariennir gan Lywodraeth Cymru a ddarperir gan Ymddiriedolaeth Gofalwyr Cymru a Gofalwyr Cymru. Ei bwrpas yw grymuso gofalwyr di-dâl a gwella arfer proffesiynol ar draws iechedd a gofal cymdeithasol. Mae'r rhaglen yn hyrwyddo ymwybyddiaeth o hawliau gofalwyr o dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, yn cefnogi newid diwylliannol, ac yn ymgorffori cyd-gynhyrchu.

Mae ei gyflawniadau'n cynnwys cyflwyno'r Cerdyn Adnabod Gofalwr Ifanc, hyfforddiant i weithwyr gofal cymdeithasol proffesiynol, darparu'r Gronfa Seibiannau Byr, datblygu adnoddau i ofalwyr a gweithwyr proffesiynol, ac yn fwy diweddar gweithgareddau newydd sy'n canolbwyntio ar ofalwyr hyn, sy'n gysylltiedig â chymorth gan feddygon teulu a'r gymuned.

Mae'r rôl y mae rhaglenni fel hyn yn ei chwarae yn bwysig. Mae hyn oherwydd bod ein gweithgareddau ymgysylltu cymunedol yn dangos yn rheolaidd fod angen i lunwyr polisi a gwasanaethau wneud mwy o hyd os yw gofalwyr am gael y gydnabyddiaeth a'r fframwaith cymorth sydd eu hangen arnynt yng Nghymru.

Fel rhan o'r Bwrdd Ymgynghorol Ymwybodol o Gofalwyr, cyfarfu Llais yn ddiweddar â chynrychiolwyr sy'n arwain y gwaith o gyflwyno Ymwybodol o Gofalwyr i siarad am y camau nesaf gan fod y cyllid ar gyfer y rhaglen yn dod i ben eleni.

Fe wnaethon ni siarad am lwyddiant Ymwybodol o Gofalwyr wrth wella arfer proffesiynol a chefnogi gofalwyr a'r angen i feddwl mwy am sut y gallai'r rhaglen adeiladu ar hyn, gan gynnwys y potensial i ehangu'r prosiect y tu hwnt i iechedd a gofal cymdeithasol i leoliadau cymunedol.

Ymhlith y cwestiynau a archwiliwyd roedd y dull gorau ar gyfer ymgysylltu â'r gymuned, partneriaid posibl y tu allan i sectorau statudol, goblygiadau lleihau'r ffocws ar iechedd a gofal cymdeithasol, a gwerth parhaus y rhaglen i wasanaethau statudol.

Fe wnaethon ni gefnogi ehangu i leoliadau cymunedol fel esblygiad naturiol, a chynnig amrywiaeth o awgrymiadau ar y ffordd orau o gyflawni hyn, gan gynnwys, er enghraifft:

- gweithio gyda sefydliadau lleol dibynadwy fel llyfrgelloedd, ysgolion, grwpiau ffydd, a chanolfannau cymunedol i gyrraedd gofalwyr cudd a'r rhai sydd wedi'u hallgáu'n ddigidol
- cyd-gynhyrchu negeseuon sy'n sensitif i ddiwylliant, gyda deunyddiau hygyrch yn cael eu dosbarthu trwy lwybrau anghlinigol

- ymgysylltu â phartneriaid y tu hwnt i iechyd a gofal cymdeithasol, gan gynnwys darparwyr addysg, cyflogwyr, cymdeithasau tai, a grwpiau cynhwysiant digidol, i feithrin ymddiriedaeth a gwella mynediad.

Er bod ymgysylltu â'r gymuned yn cynnig manteision clir, fe wnaethom rybuddio rhag lleihau ffocws y sector statudol. Mae cynnal momentwm ar ryddhau cleifion o'r ysbyty, cynllunio gofal a datblygu'r gweithlu yn hanfodol.

Byddwn yn parhau i weithio gyda'r rhaglen Ymwybodol o Gofalwyr i lywio a dylanwadu ar ddatblygiadau yn y maes hwn.

BIL IAITH ARWYDDION PRYDAIN (CYMRU)

Cyflwynwyd Bil Iaith Arwyddion Prydain (Cymru) i'r Senedd ar 14 Gorffennaf 2025. Mae'r Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol yn craffu ar y bil yn y Senedd. Mae'r Bil ar hyn o bryd yng nghyfnod cyntaf y broses graffu, gyda'r pwyllgor wedi cymryd tystiolaeth rhwng Gorffennaf a Hydref 2025. Disgwylir y cam craffu nesaf yng ngwanwyn 2026, gyda'r craffu terfynol a Chydsyniad Brenhinol yn cael eu disgwyl erbyn canol 2026.

Nod y Bil yw hyrwyddo a hwyluso'r defnydd o iaith Arwyddion Prydain (BSL) yng Nghymru, gan sicrhau y gall pobl fyddar/byddar a defnyddwyr BSL gael mynediad cyfartal at wasanaethau cyhoeddus. Mae'n ceisio gwella cynhwysiant, codi ymwybyddiaeth, a chynnwys iaith Arwyddion Prydain mewn cynllunio a darparu gwasanaethau.

Ym mis Hydref 2025, gwahoddodd y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol Llais i gyfrannu at ei graffu ar y Bil drwy ymateb i gwestiynau ynghylch sut mae ein gwasanaethau ein hunain yn diwallu anghenion defnyddwyr iaith Arwyddion Prydain, yn ogystal â'r hyn a glywn am sut mae gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol yn diwallu'r anghenion hynny.

Disgrifiodd ein hymateb sut yr oedd Llais wedi ymrwymo i sicrhau bod ein gwasanaethau ein hunain yn cael eu darparu ar sail anghenion, dan arweiniad person, ac yn gweithio i wneud hynny, gan sicrhau bod anghenion cyfathrebu'n cael eu diwallu i bawb, gan gynnwys defnyddwyr iaith Arwyddion Prydain.

Fe wnaethon ni siarad am sut roedd ein polisïau allweddol yn ein cefnogi i gyflawni ein gweithgareddau mewn ffordd gynhwysol, gan ganolbwyntio ar ddiwallu anghenion unigol pobl, gan gynnwys dulliau cyfathrebu wedi'u teilwra. Fe wnaethom hefyd dynnu sylw at y gwaith pellach sy'n mynd rhagddo fel rhan o'n datblygiad sefydliadol ehangach. Mae hyn yn cynnwys cyflwyno hyfforddiant iaith Arwyddion Prydain sylfaenol i'n staff a

chreu cyfleoedd ar gyfer cymwysterau ffurfiol i wella hygyrchedd ymhellach.

Fe wnaethon ni rannu enghreifftiau o adborth cadarnhaol a gawsom am y dull yr oeddem yn ei gymryd wrth gyflawni ein rôl, a'r gwahaniaeth y mae pobl yn ei wneud yn sut maen nhw'n teimlo amdanom ni os gallant gyfathrebu â ni'n hawdd yn y ffordd sy'n gweithio orau iddyn nhw. Ond fe wnaethon ni hefyd dynnu sylw at yr heriau rydyn ni'n eu hwynebu yn Llais o ran cael mynediad at gyfieithwyr pan fo angen, a'r pwysigrwydd trwy'r newidiadau yn system gwynion y GIG i gynyddu argaeledd cyfieithwyr er mwyn bodloni'r dull a'r terfynau amser newydd.

Fe wnaethon ni rannu'r hyn rydyn ni wedi'i ddysgu gan bobl ledled Cymru am eu profiadau fel defnyddwyr Iaith Arwyddion Prydain (BSL) o fewn gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol. Daeth y mewnwediadau hyn o'n gwasanaeth eiriolaeth cwynion a gweithgareddau ymgysylltu ehangach, ac roeddent yn cynnwys y themâu canlynol:

- Prinder cyfieithwyr: Yn aml, mae pobl yn adrodd am oediadau neu gansladau oherwydd nad oes dehonglwyr cymwys ar gael. Mae hon yn broblem sy'n codi dro ar ôl tro ar draws practisau meddygon teulu, ysbytai a gwasanaethau cymdeithasol.
- Dibyniaeth ar dechnoleg: Mae llawer o wasanaethau'n dibynnu ar lwyfannau cyfieithu ar fideo, y mae defnyddwyr yn eu disgrifio fel rhai annibynadwy - sgriniau'n rhewi, cysylltedd gwael, a dehonglwyr nad ydynt yn gyfarwydd ag amrywiadau arwyddion Cymraeg.
- Systemau anhygyrch: Yn aml, mae angen galwadau ffôn neu ffurflenni cymhleth ar-lein i archebu apwyntiadau, nad ydynt yn gyfeillgar i Iaith Arwyddion Prydain. Mae rhai meddygon teulu yn caniatáu ceisiadau e-bost, ond mae hyn yn anghyson ac nid yw'n deg.
- Diffyg ymwybyddiaeth: Mae pobl yn dod ar draws staff sydd â diffyg ymwybyddiaeth o fod yn fyddar/byddar, gan arwain at ddibynnu'n amhriodol ar aelodau'r teulu am ddehongliad neu dybiaethau bod Saesneg ysgrifenedig yn ddigonol.

Roedd y neges gyffredinol yn glir: ar draws gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol mae mynediad at gymorth Iaith Arwyddion Prydain amserol a phriodol yn parhau i fod yn anghyson ac, mewn llawer o achosion, yn annigonol. Er bod enghreifftiau o arfer da, mae rhwystrau systemig yn parhau.

Wrth edrych ymlaen, byddwn yn parhau i:

- Eiriol dros fframwaith a rennir ar gyfer mynediad at gyfieithwyr ar draws iechyd a gofal cymdeithasol
- Buddsoddi yn ein gallu a'n gallu ein hunain drwy hyfforddiant a chefnogaeth ymwybyddiaeth Iaith Arwyddion Prydain a phobl fyddar/byddar
- Gweithio gyda Llywodraeth Cymru a phartneriaid ehangach i fynd i'r afael â phrinder cyfieithwyr a gwella safonau hygyrchedd.

Meddygon sydd wedi'u gwahardd rhag gweithio dramor yn gweithio yn y GIG

Mae adroddiadau yn y cyfryngau yn ystod mis Hydref 2025 wedi codi pryderon difrifol am feddygon a gafodd eu gwahardd neu eu sancsiynu dramor ond a oedd yn dal i allu gweithio yn y GIG. Canfu ymchwiliad gan The Times fod rhai o'r meddygon hyn wedi cyflawni camymddwyn difrifol, gan gynnwys troseddau rhywiol, aflonyddu, a methiannau mewn gofal cleifion. Daeth yr achosion hyn i'r amlwg oherwydd gwendidau mewn rhannu gwybodaeth ryngwladol a system sy'n dibynnu'n fawr ar feddygon yn datgan eu hanes disgyblu eu hunain.

Gan gydnabod y pryderon y byddai gan bobl yng Nghymru wrth glywed am hyn, gofynnwyd am gyfarfod â'r Cyngor Meddygol Cyffredinol (GMC) i ddeall mwy am yr hyn a ddigwyddodd, sut y gallai effeithio ar bobl sy'n byw yng Nghymru, beth yr oedd yn ei wneud yn ei gylch a sut y gallai'r cyhoedd gysylltu'n uniongyrchol os oedd ganddynt unrhyw bryderon neu bryderon am eu gofal GIG.

Mewn ymateb, dywedodd y GMC wrthym y gallai unrhyw un a oedd yn poeni neu'n bryderus gysylltu yn uniongyrchol drwy ei ffyrdd arferol. Mae hyn yn cynnwys sgwrs negeseuon, ffôn, neu e-bost.

Ar gyfer Cymru, fe'n sicrhodd y GMC nad oes gan yr un o'r meddygon a nodwyd yn yr ymchwiliad gysylltiad rhagnodedig â Byrddau Iechyd Cymru ar hyn o bryd. Fodd bynnag, oherwydd bod cleifion o Gymru yn aml yn derbyn gofal yn Lloegr, mae'n hanfodol bod mesurau diogelwch digonol ar waith ar draws y GIG.

Dywedodd y GMC wrthym ei bod yn:

- adolygu achosion ar frys a chryfhau ei wiriadau cofrestru
- pwysu am rannu gwybodaeth ryngwladol well i atal meddygon rhag cuddio sancsiynau dramor
- treialu gwirio llymach gan ddarparwyr arbenigol

- pwysu ar reoleiddwyr byd-eang i rannu gwybodaeth yn fwy agored a chyson.

Yn Llais, byddwn yn parhau i weithio gyda'r GMC a rheoleiddwyr eraill i sicrhau bod y camau a gymerwyd ac a gynlluniwyd (nid yn unig gan y GMC ond rheoleiddwyr eraill a allai fod angen dysgu o'r materion a nodwyd gyda meddygon) yn arwain at ddiogelwch cryfach a mwy o dryloywder i amddiffyn diogelwch y cyhoedd.

Gwasanaethau strôc yng Nghymru

Yn ddiweddar, rydym wedi cyfarfod â chynrychiolwyr o dîm Perfformiad a Gwellu GIG Cymru i siarad am wasanaethau strôc yng Nghymru. Darperir rhagor o wybodaeth yn y cyfarfod.

Datblygu ein ffyrdd o weithio a'n heffaith

Y Bil Swydd Gyhoeddus (Atebolrwydd) - "Cyfraith Hillsborough"

Mae Llywodraeth y DU wedi cyflwyno'r Bil Swydd Gyhoeddus (Atebolrwydd), a elwir hefyd yn "Ddeddf Hillsborough," sy'n anelu at fynd i'r afael â methiannau sefydliadol drwy osod dyletswydd gyfreithiol o onestrwydd a chymorth ar awdurdodau cyhoeddus a swyddogion, wedi'i ategu gan sancsiynau troseddol.

Bydd y Bil yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau cyhoeddus a swyddogion weithredu gyda didwylledd, tryloywder a gonestrwydd mewn ymholiadau ac ymchwiliadau, a hyrwyddo ymddygiad moesegol o fewn eu sefydliadau. Mae gwaith yn mynd rhagddo i osod Bil cyfatebol yn y Senedd a'r dyddiad cau ar gyfer hyn yw 30 Mehefin 2026.

Er bod disgwyl i'r sector cyhoeddus yng Nghymru weithredu o fewn fframwaith moesegol clir eisoes, mae'r ddeddfwriaeth hon yn gyfle i atgyfnerthu'r ymrwymïadau hyn a meithrin diwylliant o atebolrwydd a thryloywder ymhellach.

Bydd Llais yn gweithio gyda Llywodraeth Cymru a'r sector cyhoeddus ehangach yng Nghymru i baratoi ar gyfer cyflwyno'r ddeddfwriaeth, a bydd y Bwrdd yn cael y wybodaeth ddiweddaraf am gynnydd.

Gweithio mewn partneriaeth: Cyrff hyd fraich y sector cyhoeddus

Rhoddodd cyfarfod diweddar â Phrif Weithredwyr cyrff hyd fraich Llywodraeth Cymru gyfle i ailystyried uchelgais a rennir ar gyfer cydweithio mwy effeithiol ar draws cyrff cyhoeddus, gan adeiladu ar drafodaethau a gynhaliwyd yn gynharach yn y flwyddyn.

Yn y cyfarfod, cytunodd y Prif Weithredwyr ar gyfres o gamau gweithredu i helpu i yrru pethau ymlaen ac adeiladu gwasanaethau cyhoeddus mwy cysylltiedig â gwydn yng Nghymru. Roedd y rhain yn cynnwys:

- mapio tirwedd y cydweithio a'r rhwydweithiau presennol, er mwyn nodi cyfleoedd i gryfhau cysylltiadau
- mapio lleoliadau swyddfeydd a phroffiliau staffio ar draws cyrff hyd fraich - i helpu i nodi meysydd lle gallai cydleoli neu rannu adnoddau gefnogi gweithio mwy integredig
- nodi ble, a sut y gellid cronni adnoddau i gefnogi prosiectau ar y cyd
- creu mwy o gyfleoedd ar gyfer dysgu ar y cyd.

Mynd i'r afael â'r bwlch cyflogaeth i bobl anabl

Ar 16 Medi 2025, ysgrifennodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyfiawnder Cymdeithasol, y Trefnydd a'r Prif Chwip at bob corff cyhoeddus datganoledig yng Nghymru yn dilyn cyhoeddi adroddiad y Senedd 'Os yw'r Gefnogaeth yn Gywir, Amdani! Cau'r bwlch cyflogaeth anabledd yng Nghymru'.¹.

Mae'n annog pob corff cyhoeddus datganoledig a gwasanaeth cyhoeddus i ystyried cymryd amrywiaeth o gamau gweithredu, gan gynnwys adolygu polisïau ac arferion recriwtio a chyflogaeth i sicrhau eu bod yn cyd-fynd â Chynllun Hawliau Pobl Anabl.², gan gymryd camau i ddod yn Arweinydd Hyderus o ran Anabledd a gosod amcanion clir sy'n canolbwyntio ar ddileu'r bwlch cyflogaeth i bobl anabl.

Mewn ymateb, mae ein timau'n adolygu ein cynlluniau a'n harferion presennol i nodi beth arall y gallwn ei wneud i sicrhau ein bod yn mynd i'r afael â'r anghydraddoldebau y mae pobl anabl yn eu hwynebu mewn cyflogaeth ac yn y gymdeithas ehangach. Byddwn yn adrodd ar ein camau gweithredu yn fanylach yn ein Pwyllgor Gweithlu, Tâl a Thelerau Gwasanaeth nesaf.

¹ [Os yw'r Gefnogaeth yn Gywir, Amdani](#)

² [Cynllun Hawliau Pobl Anabl Drafft | LLYW.CYMRU](#)